

**Kunst en cultuur
zorgen voor een
prettig woon- en
werkklimaat in
Gelderland.**

Het punt van kunst en cultuur in Gelderland

Visiedocument 2019-2022

**cultuur
oost.**

Vossenstraat 6
6811 JL Arnhem
026 351 90 29

info@cultuuroost.nl
www.cultuuroost.nl

**cultuur
oost.**

Kunst en cultuur zorgen voor een prettig woon- en werkklimaat in Gelderland.

Ze verbinden en verrijken het individu en zijn van groot belang bij het vervullen van onze maatschappelijke opgaven.

Cultuureducatie maakt creatiever en zelfredzamer. Cultuurparticipatie maakt gelukkiger en gezonder.

Talentontwikkeling geeft Gelderlanders de kans hun talenten te ontdekken en te ontplooien en vormt een stevige basis voor een nieuwe generatie kunstenaars.

Een sterke culturele infrastructuur trekt bovendien bedrijven, inwoners en toeristen aan.

Cultuur Oost is het Gelders netwerk- én expertisecentrum voor kunst, cultuur en samenleving.

Samen met partners in de culturele sector, het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en de politiek vergroten wij de kracht van kunst en cultuur.

Dit is de kracht van kunst en cultuur.

Kunst en cultuur maken gelukkiger.¹ Kunst raakt en verwondert en geeft ons de mogelijkheid de wereld door een andere bril te bekijken. Het stimuleert ons brein op zo'n unieke manier dat we er creatiever en optimistischer van worden.² Kunst en cultuur hebben een bewezen positief effect op onze fysieke en mentale gezondheid. Het vergroot onze kwaliteit van leven en vermindert bijvoorbeeld medicijngebruik.³

Kunst beoefenen, bekijken en beleven zet ons bovendien aan het denken over wie we zijn, wat we doen en in welke omgeving we ons bewegen. Ze maken van ons actieve en wendbare burgers en helpen de samenleving vooruit.⁴

Ook op maatschappelijk niveau vervullen kunst en cultuur dus een belangrijke taak. Cultuurparticipatie brengt mensen bij elkaar en maakt thema's die spelen in de samenleving bespreekbaar. Het zijn bewezen instrumenten om verbindingen en ontmoetingen te realiseren, om een gesprek aan te jagen of een stem te geven aan kwetsbare groepen die niet zo snel worden gehoord.⁵

¹ Fujiwara, Daniel et al (2014). Quantifying and valuing the wellbeing impacts of culture and sport. London: Department for Culture, Media and Sport, p. 23-31.

² Mieras, Mark (2013). "Wat doet kunst met je hersenen?" Kunstfanaatjes.

³ Ditzhuijzen, Jeanette van et al (2018). Wat werkt bij culturele interventies voor ouderen. Hoe kunst kan bijdragen aan positieve gezondheid. Mavisie in opdracht van Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

⁴ Caris, Thuur (2016). The art of interruption: Concepts of art as a cooperative citizen practice driving cultural innovation and social change. Groningen: Rijkuniversiteit, Groningen.

⁵ Rutten, Paul (2014). Kracht van verbeelding. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam Uitgeverijen, p. 69.

Wetenschapsjournalist Mark Mieras stelt dat kunst broodnodig is voor het kindere brein.⁶ Cultuureducatie verbindt cognitieve vaardigheden aan onderzoekend, creërend en reflecterend vermogen.⁷ Hierdoor beginnen onze toekomstige werknemers zelfredzamer, creatiever en communicatiever aan hun loopbaan en zijn ze beter toegerust oplossingen te vinden voor nog onbekende problemen.⁸ Het idee dat cultuureducatie van essentieel belang is voor de vorming van kinderen wordt breed gedragen: 79% van de Nederlanders vindt kunst en cultuur een noodzakelijk onderdeel van het onderwijs.^{9 10}

Een investering in kunst en cultuur is een investering in leefbaarheid. Een breed cultureel aanbod en de aanwezigheid van kunstenaars maken de regio aantrekkelijker voor werknemers en bedrijven en geven een boost aan het toerisme.^{11 12}

⁶ Mieras, Mark (2013). "Wat doet kunst met je hersenen?" Kunstfanaatjes.

⁷ Meerkerk van, Edwin (2016). "Cultuureducatie met leerkrachten." Radboud Universiteit Nijmegen.

⁸ Dochy, Filip et al (2015). Bouwstenen voor. High Impact Learning. Amsterdam: Boom Uitgevers.

⁹ Schwaab, Dick (2015). "Tussen kunst en kids #3: Dick Schwaab." Kunstfanaatjes.

¹⁰ Ministerie OCW (2011). "Kunst in cijfers. Cultuur in beeld."

¹¹ Marlet, Gerard et al (2007). "De kunst van investeren in cultuur." Amsterdam: Ministerie OCenW

¹² Marlet, Gerard & Poort, Joost (2011). "De waarde van cultuur in cijfers." Utrecht: Atlas voor Gemeenten.

Het punt van kunst en cultuur.

Cultuur Oost betreft kunstenaars en culturele instellingen bij actuele opgaven in het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en de politiek. Met advies, kennis, netwerken en innovatie vergroot Cultuur Oost de impact van de creatieve kracht van kunst in Gelderland. Wij werken aan de provinciale ambities op het gebied van cultuureducatie, cultuurparticipatie, talentontwikkeling en maatschappelijke opgaven voor alle inwoners van Gelderland, met bijzondere aandacht voor kinderen, jongeren, ouderen, mensen met een zorgvraag en nieuwkomers. Dit doen wij door:

- 1. Het ontwikkelen, beschikbaar stellen en verspreiden van kennis**
- 2. Advies, coaching en begeleiding**
- 3. Het leggen van strategische verbindingen en het onderhouden van kennisgedreven netwerken**
- 4. Deskundigheidsbevordering in het veld**

Enkele gegevens...

Wat heeft Cultuur Oost bereikt met Cultuureducatie met kwaliteit (Tabel 1)		
Data element	Definitie	Waarde
CMK-scholen	PO- en SBO-scholen in Gelderland, m.u.v. Apeldoorn, Arnhem, Nijmegen en Ede, die in 2019-2020 aan CMK doen	389 scholen = meer dan de helft van het totaal aantal scholen in Gelderland
Aantal leerlingen op CMK-scholen	Totaal aantal leerlingen die op de scholen zitten die aan CMK doen in Gelderland m.u.v. 4 grote steden	68.645 = meer dan de helft van het totaal aantal leerlingen in Gelderland
PO-scholen	PO-scholen en (v)so, so, sbao-scholen (excl. 2e locatie), m.u.v. Apeldoorn, Arnhem, Nijmegen, Ede	698
Aantal leerlingen	PO-scholen en (v)so, so, sbao-scholen (excl. 2e locatie), m.u.v. Apeldoorn, Arnhem, Nijmegen, Ede op basis van BRIN-nummer in DUO gegevens feb 2019	125.118

Een impressie van kunst en cultuur in Gelderland (Tabel 2)		
Data element	Definitie	Waarde
Aantal inwoners in Gelderland	Alle inwoners van Gelderland gegevens CBS	2.060.103 (1 januari 2018)
	Aantal inwoners Gelderland van 6 jaar en ouder gegevens CBS	1.938.809 (1 januari 2018)
BIS-instellingen in Gelderland	Culturele instellingen die van de rijksoverheid subsidie ontvangen uit de subsidieregeling Culturele Basisinfrastructuur	7

Gelderse BIS	<i>Cultuur Oost</i> <i>Toneelgroep Oostpool (BIS)</i> <i>Dansgezelschap Introdans (BIS)</i> <i>Jeugdtheater Kwatta (mogelijk BIS)</i> <i>De Nieuwe Oost (mogelijk BIS)</i> <i>Nationaal Jeugd Orkest (mogelijk BIS)</i> <i>Kunstvereniging Diepenheim</i> <i>de Nederlandse Reisopera</i> <i>Stichting Gelders Landschap en Kastelen</i> <i>Stichting Oude Gelderse Kerken</i> <i>Erfgoed Gelderland Overig</i>	11
Gemeenten die samenwerken in cultuur- en erfgoed	Deelnemende gemeenten aan cultuur- en erfgoedpacten	6 pacten <i>Rijk van Nijmegen 6</i> <i>Liemers 4</i> <i>Achterhoek 9</i> <i>Rondom Arnhem 10</i> <i>Noord-Veluwe 9</i> <i>Rivierenland 10</i> <i>Totaal: 48 van de 51 gemeenten</i>
Convenanten	Gemeenten die samen met partners uit onderwijs en het culturele veld afspraken hebben gemaakt over cultuureducatie in het po	12
Intentieverklaringen	Gemeenten die de intentie hebben om samen te werken met partners uit onderwijs en het culturele veld afspraken hebben gemaakt over cultuureducatie in het po	29
Kunstzinnig en creatief in de vrije tijd	Percentage van de Gelderse bevolking van zes jaar en ouder dat in april 2017 en/of de twaalf maanden ervoor in de vrije tijd iets kunstzinnigs of creatiefs deed.	42,3%
	LKCA (2018). Kunstzinnig en creatief in de vrije tijd. Amateurkunstmonitor 2017	
	Absoluut aantal Gelderlanders van 6 jaar en ouder die cultureel actief zijn	820.116
	Culturele hotspots	29

**Kunst en cultuur
zorgen voor
een prettig
woon- en
werkklimaat in
Gelderland.**

Onze culturele toekomst.

Meer dan 820.000 Gelderlanders doen aan actieve kunstbeoefening.¹³ Elf (Gelderse) BIS-instellingen fungeren als culturele ambassadeurs tot ver buiten de grenzen van onze provincie. 28 CCE's (Coördinatiepunten Cultuureducatie) verspreid over de regio verbinden Gelderse basisscholen aan hun culturele omgeving. Al jaren investeert de provincie bovengemiddeld in cultuur ten opzichte van andere provincies.¹⁴

¹³ LKCA (2018). Kunstzinnig en creatief in de vrije tijd. Amateurkunstmonitor 2017.

¹⁴ Ministerie OCW (2017) "Cultuur in beeld."

Cultuur Oost heeft de professionaliteit en de ambitie om kunst en cultuur nog toegankelijker te maken voor alle Gelderlanders, ongeacht leeftijd, achtergrond of sociale status. Actuele opgaven in het onderwijs, de zorg, het bedrijfsleven en het sociale domein vragen om de kracht van kunst en cultuur. Op de volgende vier manieren willen we kunst en cultuur inzetten voor een welvarender Gelderland:

- 1. Kunst en cultuur op school**
- 2. Iedereen kan meedoen**
- 3. Talentontwikkeling**
- 4. Kunst innoveert**

**Leren, meedoen,
groeien en
versterken door
kunst en cultuur.**

1.

Kunst en cultuur op school

De impact van kunst en cultuur vergroten begint bij de allerkleinsten: op school. Aan de provincie de taak om cultuureducatie door middel van heldere, bovenlokale opdrachten beschikbaar te maken voor ieder kind. In het basisonderwijs is een goede start gemaakt: meer dan 50% van de Gelderse scholen werkt inmiddels met een CMK-programma. Maar er is terrein te winnen na groep acht en in de verbinding met het culturele aanbod buiten school. Kunst en cultuur zo breed en actief mogelijk inzetten bij de ontwikkeling van kinderen vergroot de positieve impact op de burgers en werknemers van de toekomst.¹⁵

Onze aanbevelingen voor acties:

- Continueren van het CMK-programma, scholen verbinden aan professionele culturele instellingen en kunstenaars
- Cultuureducatie door laten werken in het voortgezet onderwijs
- Binnenschools en buitenschools cultuuraanbod aan elkaar verbinden

¹⁵ Lutters, Jeroen. Lectoraat kunst- en cultuureducatie ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, programmalijn Art Based Learning.

2.

Iedereen kan meedoen

Kunst en cultuur écht toegankelijk maken voor iedereen is lang niet zo vanzelfsprekend als het lijkt. Onze samenleving wordt diverser, nieuwe generaties vragen om nieuwe verhalen en nieuwe vormen. Wat betekenen concepten als 'diversiteit' en 'inclusie' nu echt voor onze dagelijkse praktijk? Iedereen laten participeren betekent in gesprek gaan, juist met doelgroepen die moeilijk te bereiken zijn.

Onze aanbevelingen voor acties:

- In gesprek met (non-formele) doelgroepen: waar is vraag naar?
- Experimenteren met nieuwe vormen en nieuw aanbod
- Focussen op de regio: stimuleren en begeleiden van cultuur- en erfgoedpacten en verbinding zoeken met de stad
- Informatie ontsluiten over de spreiding van culturele voorzieningen

3.

Talentontwikkeling

Talentontwikkeling stimuleert Gelderlanders hun talenten te ontplooiën. Actieve kunstbeoefening die toegankelijk is, daagt mensen uit nieuwe talenten in zichzelf te ontdekken en bevordert hun creatieve vermogen. Professionele kunstenaars die de kans krijgen zich te ontwikkelen, kunnen hun kennis, ervaring en creatieve talent bovendien inzetten voor de regio. De aanwezigheid van kunstenaars vergroot de aantrekkingskracht van Gelderland en verstevigt de culturele infrastructuur. Creatieve broedplaatsen, scholing en coaching maken Gelderland interessant voor kunstenaars, ook van buitenaf. Er is winst te behalen in het non-formele circuit, bij de talenten die buiten de traditionele paden actief zijn.

Onze aanbevelingen voor acties:

- Talent in de regio ontwikkelkansen bieden
- Ondersteunen en opzetten van creatieve broedplaatsen, hotspots en netwerken (ook voor non-formals)
- Het faciliteren van scholing en deskundigheidsbevordering

4.

Kunst innoveert

Maatschappelijke onderwerpen als eenzaamheid, laaggeletterdheid, immigratie en arbeidsparticipatie vragen om een frisse aanpak en nieuwe initiatieven. De innovatieve kracht van kunst en cultuur is een van de antwoorden op onze maatschappelijke opgaven, maar resultaten boeken kan alleen als culturele en maatschappelijke instellingen elkaar vinden. Verbindingen ontstaan niet vanzelf. Het stimuleren van samenwerking is een provinciale taak.

Onze aanbevelingen voor acties:

- Het ondersteunen van pilotprojecten en het verspreiden van kennis die daaruit voortvloeit
- Geld, tijd en energie investeren in sociale innovaties
- Actief bemiddelen tussen het aanbod in de culturele sector en de vragen vanuit het sociale domein

Onze bronnen

Caris, Thuur (2016). *The art of interruption: Concepts of art as a cooperative citizen practice driving cultural innovation and social change*. Groningen: Rijkuniversiteit, Groningen.

Ditzhuijzen, Jeanette van et al (2018). *Wat werkt bij culturele interventies voor ouderen. Hoe kunst kan bijdragen aan positieve gezondheid*. Movisie in opdracht van Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Dochy, Filip et al. (2015). *Bouwstenen voor High Impact Learning. Het leren van de toekomst in onderwijs en organisaties*. Amsterdam: Boom Uitgevers.

Fujiwara, Daniel et al (2014). *Quantifying and valuing the wellbeing impacts of culture and sport*. London: Department for Culture, Media and Sport, p. 23-31.

LKCA (2018). *Kunstzinnig en creatief in de vrije tijd*. Amateurkunstmonitor 2017.

Lutters, Jeroen. *Lectoraat kunst- en cultuureducatie ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, programmaliijn Art Based Learning*.

Marlet, Gerard et al (2007). *“De kunst van investeren in cultuur.”* Amsterdam: Ministerie OCenW.

Marlet, Gerard & Poort, Joost (2011). *“De waarde van cultuur in cijfers.”* Utrecht: Atlas voor Gemeenten.

Meerkerk van, Edwin (2016). *“Cultuureducatie met leerkrachten.”* Radboud Universiteit Nijmegen.

Mieras, Mark (2013). *“Wat doet kunst met je hersenen?”* Kunstfanaatjes.

Ministerie OCW (2011). *“Kunst in cijfers. Cultuur in beeld.”*

Ministerie OCW (2017) *“Cultuur in beeld.”*

NOS. *“Leeuwarden heeft veel baat bij titel Culturele Hoofdstad van Europa.”* 11 augustus 2018.

Rutten, Paul (2014). *Kracht van verbeelding*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam Uitgeverijen, p. 69.

Scherder, Erik (2015). *“Actieve en passieve kunstbeoefening goed voor de hersenen.”* Kunst als recept. Boekman: tijdschrift voor kunst, cultuur en beleid, 27 (104), p. 4-6.

Scherder, Erik (2016). *“Muziek levert een unieke bijdrage aan de hersenontwikkeling van het kind.”* LKCA.

Schwaab, Dick (2015). *“Tussen kunst en kids #3: Dick Schwaab.”* Kunstfanaatjes.